

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ

УДК 351.74/.76(477)“XIX”

Т.А. Плугатар,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

СТРУКТУРА ТА ЗАВДАННЯ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНА П. СКОРОПАДСЬКОГО

У статті висвітлюються структура та завдання МВС Української Держави за часів Гетьманату. Розглядаються організаційні та правові засади його функціонування, що відображають не лише внутрішні аспекти діяльності цього силового відомства, а й різноманітні сторони суспільно-політичного життя вказаного періоду національного державотворення.

Ключові слова: Міністерство внутрішніх справ, Українська Держава, Гетьманат Павла Скоропадського, Державна варта.

В статье освещаются структура и задачи МВД Украинского Государства во времена Гетманата. Рассматриваются организационные и правовые основы его функционирования, отражающие не только внутренние аспекты деятельности этого силового ведомства, но и различные стороны общественно-политической жизни указанного периода национального образования государства.

Ключевые слова: Министерство внутренних дел, Украинское Государство, Гетманат Павла Скоропадского, Государственная стража.

Paper highlights the structure and tasks of the Ukrainian Interior Ministry State. Institutional and legal fundamentals of its functioning, reflecting not only the domestic aspects of the activities, but various aspects of social and political life of the period of national state creation.

Keywords: Ministry of Internal Affairs, Ukrainian State, Hetmanat of Paul Skoropadsky, National Guard.

Розбудова України як демократичної, правової держави потребує кардинального реформування правоохоронних органів, у тому числі й органів внутрішніх справ. Для підвищення ефективності діяльності МВС України, беззастережного забезпечення прав і свобод громадян, їх особистої безпеки, законності й правопорядку постає нагальна необхідність створення належної нормативно-правової бази організації та діяльності цього силового відомства, впорядкування його системи й розроблення механізмів управління структурними ланками, з урахуванням його історичного розвитку та досвіду роботи в різні періоди формування української державності. Зважаючи на це, дослідження структури, завдань та організаційно-правових засад діяльності МВС Української Держави за часів Гетьманату Павла Скоропадського набуває особливого змісту й актуальності.

Варто зазначити, що дослідженням історико-правових проблем розбудови органів внутрішніх справ у різні періоди займалися такі вітчизняні науковці, як: Р.Ю. Васковський, О.А. Гавриленко, П.І. Гарчев, В.А. Довбня, Л.О. Зайцев, П.П. Захарченко, Я.Ю. Кондратьєв, О.Л. Копиленко, М.Л. Копиленко,

І.А. Логвиненко, І.П. Мазепа, О.М. Мироненко, П.П. Михайленко, О.І. Олійник, А.Й. Рогожин, В.С. Сідак, О.В. Тимощук, А.П. Тимченко, П.О. Христюк, В.М. Чисніков, Я.І. Шинкарук, О.Н. Ярмиш та ін. Однак незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, які мають важливе наукове і практичне значення, чимало питань та аспектів зазначеної проблеми й дотепер залишаються недостатньо висвітленими. З огляду на зазначене вище, метою статті є дослідження специфіки та завдань діяльності МВС за часів Гетьманату, його структурної побудови, а також визначення та вивчення помилок і надбань вказаного періоду, які відображають не лише внутрішні аспекти діяльності цього силового відомства, а й різноманітні сторони суспільно-політичного життя України, що в підсумку дасть змогу не лише переосмислити історичне минуле, а й запобігти подібним прорахункам у майбутньому. Загалом об'єктивне висвітлення історико-правових аспектів та специфічних особливостей функціонування МВС Української Держави гетьмана Павла Скоропадського допоможе знайти відповідь на низку нагальних питань, сприятиме відродженню правди про складні сторінки нашого минулого, а також зміцненню національної свідомості, патріотичному вихованню працівників міліції та підвищенню їх авторитету серед населення.

Як відомо, окупація України іноземними військами й невважена політика Центральної Ради викликали суспільне невдоволення. Воно ще більше зросло після того, як стало відомо, що за умовами Брестського миру Україна повинна сплатити Австро-Угорщині та Німеччині великі продовольчі й матеріальні податки. 29 квітня 1918 року в Києві відбувся конгрес хліборобів, делегати якого проголосили гетьманом нового державного утворення – Гетьманату “Української Держави”, Павла Скоропадського. Того ж дня він видав “Грамоту до всього українського народу” [1], у якій наголошувалось, що для забезпечення порядку і спокою він бере необмежену владу над Україною, оголошує розпущеними Центральну Раду, її місцеві органи та установи, земельні комітети, скасовує все її законодавство, повертає правову силу всім попереднім формам приватної власності. Гетьману належала вся повнота законодавчої та виконавчої влади. Він, як наголошувалось у “Законах про тимчасовий державний устрій України”, затверджував закони, обирав голову уряду, призначав та звільняв міністрів, інших урядових осіб, виступав “найвищим керівничим всіх зносин Української держави з закордонними державами” і “верховним воєводою української армії і флоту”, оголошував надзвичайний стан, здійснював помилування засуджених тощо [2, с. 191–192].

Нова форма правління, ідеологічні та соціально-економічні засади функціонування Української Держави вимагали організації ефективних і водночас керованих владних структур. За цих умов координацію та організацію діяльності центральних органів управління здійснював гетьманський уряд – Рада Міністрів, яку очолював Отаман-Міністр (згодом його перейменували в Голову Ради Міністрів). При Раді Міністрів було створено Генеральну канцелярію на чолі з Генеральним секретарем. Варто зазначити, що спочатку до Ради Міністрів входили такі міністерства: внутрішніх справ, народної освіти, фінансів, торгівлі й промисловості, харчових справ, земельних справ, судових справ, закордонних справ, військових справ. Згодом були створені міністерство народного здоров'я і міністерство сповідань, яке займалося релігійними проблемами. Разом з цим, при уряді існувала також посада генерального контролера. Необхідно також сказати, що 25 травня 1918 року гетьман затвердив “Положення про Малу Раду Міністрів”, яка формувалася із заступників міністрів та розглядала організаційні питання, а також законодавчі й адміністративні пропозиції окремих міністерств, що не потребували письмового узгодження, проекти штатів та кошторису окремих міністерств.

Беручи до уваги той факт, що Українська держава за часів Гетьманату базувалася на поєднанні монархічних, республіканських і диктаторських засад, а влада в Україні фактично була зосереджена в руках окупаційних військ, першочерговим завданням стала розбудова охоронних органів. В основу міжвідомчого розподілу урядових охоронних функцій Української Держави було покладено російський імперський “Свод законів по предупреждению и пресечению преступлений” видання 1890 року. Це сталося через брак часу на розробку нових нормативно-правових актів. Тож розуміючи, що налагодити роботу державного апарату в сфері охорони правопорядку слід терміново, гетьманський уряд, скасувавши правові акти Тимчасового уряду та Центральної Ради, змушений був запозичити ряд правових норм колишньої Російської імперії. Так, у зазначеному вище документі, а саме в додатках до його першої статті, зазначалося, що “вище направлення дії з охорони державного порядку і громадського спокою належить МВС. Вимоги його, до цієї галузі належні, підлягають негайному виконанню всіма місцевими начальствами. Усі відомства повинні здійснювати повне сприяння установам і особам, яким доручена охорона державного порядку і громадського спокою” [2, с. 172]. Як бачимо, основною метою правоохоронних органів був захист не лише інтересів держави, а й громадян. Гетьман Павло Скоропадський намагався законодавчо врегулювати діяльність державних органів, що застосовували примус, і підпорядкувати їх спеціальному контролю і перевірці.

Варто зазначити, що посади Отамана-міністра Ради Міністрів і одночасно міністра внутрішніх справ поєднував відомий земський діяч та меценат Ф.А. Лизогуб. Проте, як зазначає В.М. Чисніков, поєднання цих двох найважливіших державних посад було малоефективним. Обтяжений обов'язками прем'єр-міністра Ф.А. Лизогуб опирався в управлінні МВС на товаришів (заступників) О.А. Вишневецького та здебільшого на М.М. Вороновича, який фактично керував міністерством”[3]. Однак справи в державі ускладнювалися і гетьман не був цим задоволений. Особливо яскраво це простежується у відкритому листі П.П. Скоропадського до Ф.А. Лизогуба, в якому наголошувалось про вирішення урядом деяких невідкладних питань державного будівництва, а саме про “невідповідність у деяких випадках осіб, призначених на посади по МВС, брак злагоженості, а іноді навіть розбіжність їхніх вчинків на місцях із намірами й метою центрального уряду. Необхідно мати на місці людей твердих і рішучих, але так само необхідно, щоб люди ці працювали у повній відповідності з духом і напрямом державної програми – збудування на здорових національно-демократичних основах Української Держави – могутньої, самостійної і незалежної” [4, с. 261]. Наслідком цього листа була передача портфеля міністра внутрішніх справ І.О. Кістяківському, який до цього був державним секретарем, а за Ф.А. Лизогубом залишився пост очільника уряду. Відомий вчений-правник і адвокат І.Ф. Кістяківський на посаді міністра внутрішніх справ був двічі з 26 липня до 24 жовтня та з 14 листопада до 14 грудня 1918 року. Всього упродовж трьох тижнів у період з 24 жовтня до 14 листопада 1918 року тимчасово керуючим МВС був В.Є. Рейнбот який мав значний досвід судової і управлінської роботи. Загалом діяльність міністрів внутрішніх справ Української Держави як фахівці того часу, так і сучасні науковці оцінюють по-різному, однак спільною є думка про те, що працювати в тогочасних умовах було надзвичайно складно.

Що ж стосується структурної побудови МВС Української Держави, то вона була досить розгалуженою. Так, до його складу входили наступні підрозділи: Департамент загальних справ, Департамент Державної варти, Технічно-господарський департамент, Департамент місцевого самоврядування, Департамент

у справах страхування і протипожежних заходів, Департамент у справах біженців, Департамент сільських справ, Головна управа з військової повинності, Управління у справах друку та Окреме поштово-телеграфне відомство [5]. Департаменти очолювали директори, яким підпорядковувались віце-директори, начальники відділів, урядовці з особливих доручень та секретар. Необхідно також наголосити, що за часів Гетьманату загальною в становленні структури майже всіх міністерств була наявність двох підрозділів, які допомагали міністру як члену уряду координувати й контролювати роботу департаментів, головних управлінь, а саме: Канцелярії міністра й Департаменту загальних справ. Канцелярія міністра забезпечувала не лише інформаційно-аналітичним матеріалом, а й займалася підготовкою рішень міністра й здійснювала контроль за їх виконанням [6, с. 13]. До складу Департаменту загальних справ входили відділи персонального складу, адміністративного, законодавчого та бухгалтерського. На вказаний департамент було покладено завдання матеріально-технічного забезпечення діяльності міністерства, департаментів, головних управлінь, відділів, розподіл фінансування між ними й контроль за їх фінансово-матеріальною діяльністю. У складі Технічно-господарського департаменту були канцелярія, авто-, будівельний і господарський відділи. Департамент місцевого самоврядування поділявся на 8 відділів: земський, статистичний, фінансово-економічний, юридичний, міський, особового складу та видавничий відділ. Діяльність цього департаменту була спрямована на активізацію зусиль земських управ і міських дум у налагодженні економічного, соціального і культурного життя регіонів, отримання державного кредитування, вироблення нового виборчого законодавства, регулювання відносин місцевої державної адміністрації і органів самоврядування. У свою чергу, роботу з організації: протипожежного захисту населених пунктів, попередження пожеж, страхування населення від різних лих, у тому числі, і від пожеж, а також планування поселень та вогнестійкого будівництва, водопостачання здійснював Департамент у справах страхування і протипожежних заходів.

За функціями та структурою Управління у справах друку визначалось як “орган загального догляду за творами друку”, які виходили у межах України. За статутом вказане управління, крім функцій на зразок цензурних справ про відкриття друкарень та інших “закладів друку”, мало здійснювати реєстрацію друкованих творів, які виходили у межах України; складати їх каталоги; проводити реєстрацію та розгляд творів, призначених для публічних вистав на сценах, а також творів, виданих за кордоном; проводити нагляд за роботою місцевих комітетів у справах друку; розглядати скарги та “сумнівні питання”. В Управлінні згідно з його структурою діяло три відділи: загальний та реєстрації, відділ з контролю за друкарнями і пресою та розглядом скарг на них, а також театральний відділ та догляду за друкованими творами, що надходили з-за кордону.

До сфери компетенції Департаменту у справах біженців належала організація соціального захисту усіх категорій цивільного населення, переміщених у роки війни російською владою – біженців, заручників, німців-колоністів і виселенців-колоністів. Крім того, на біженецький департамент покладалася розробка відповідних законодавчих актів, регулювання процесу реєвакуації біженців, розподіл асигнованих з державної скарбниці коштів серед місцевих біженецьких структур та нагляд за їх діяльністю, сприяння покращанню становища населення прифронтових губерній. У структурі департаменту передбачалося створити чотири відділи: загальний, біженецький, реєвакуаційний та позичково-бухгалтерський. Проте фактично функціонувало тільки два – загальний та реєвакуаційний. На Головну

управу військової повинності покладалися військово-мобілізаційні завдання, хоча вона підпорядковувалася МВС, а не міністерству військових справ.

Однак серед усіх департаментів найбільш потужним став Департамент Державної варти – система озброєних підрозділів, які виконували функції дореволюційної поліції та жандармерії. Розглянемо більш детально структуру та завдання цього департаменту. Як свідчать архівні матеріали, його формуванню приділялась першочергова увага. Зокрема, 15 травня 1918 року в газеті “Голос Києва” повідомлялося про те, що нині розробляється закон про передачу всіх існуючих органів міліції у розпорядження МВС, а назву “міліція” пропонувалося замінити на назву “Державна стража, або варта” [7]. А вже 18 травня гетьман затвердив Тимчасову постанову Ради Міністрів “Про зміну існуючих законів про міліцію і створення Державної варти” [8]. Згідно з цією постановою міліція перейменовувалася на Державну варту і передавалася у розпорядження МВС, а саме під владу і розпорядження в адміністративній сфері до губернських і повітових старост. Відтепер міські та повітові начальники Державної варти призначалися та звільнялися губернськими старостами за поданням відповідно міських отаманів та повітових старост. Правоохоронці утримувалися “на кошти Державної Скарбниці за рахунок авансу 10 млн. крб., який було відкрито МВС згідно з постановою Ради Міністрів від 13 травня 1918 року” [8, с. 13].

Керівництво Державною вартою здійснювало МВС, за основу організації центральних установ якого брався зразок і досвід колишнього МВС Російської імперії. Організація та правові засади діяльності цього департаменту визначалися Статутом “Про організацію Департаменту Державної варти”, ухваленим Радою Міністрів та затвердженим гетьманом Павлом Скоропадським 13 серпня 1918 року. Згідно із цим Статутом до компетенції Департаменту належали такі завдання: “1) попередження і запобіження злочинств і охорони громадської безпечності і порядку; 2) устрою установ Варти і догляду за їх діяльністю і за правильним провадженням справ в цих установах; 3) призначення, переміщення, увільнення і нагороди служачих Варти і призначення їм пенсій і інших законом встановлених грошових видатків; 4) охорони і спостереження за прикордонною смугою; 5) постачання чужоземцям свідотств на проживання у межах Української Держави і висилки чужоземців; 6) перевірення свідчень осіб, які іменують себе за кордоном українськими громадянами, про передачу на Україну українських громадян, які затримані за кордоном і обвинувачуються у різних злочинствах; 7) догляду за питними та трактирними закладами; 8) прийняття мір безпечності від огню і догляду за виготовуванням, хороненням, торгівлею і перевозкою пороху і інших вибухових речей; 9) догляду за виконанням законів і правил відносно паспортів і про втікачів і 10) іншими, докладно зазначеними в відповідних частинах Збірника Зведених Законів і в особливих законах” [10, с. 91–92].

Очолював Департамент Державної варти директор, який був особисто підпорядкований міністру внутрішніх справ. Структурна побудова цього департаменту майже цілком відповідала структурі Департаменту поліції, який існував у колишній Російській Імперії. До його складу входили відділи, що займалися загальними справами: загальний, інспекторський, легітимаційний та таємна частина), а також відділи, які керували роботою окремих підрозділів Державної варти, – залізничний і освідомчий. Крім того, у підпорядкуванні МВС перебували і губернські та повітові карно-розшукові відділи, але окремого карно-розшукового відділу в структурі центрального апарату МВС не існувало. Позаяк відповідно до Закону “Про Статут Української Державної варти” від 9 серпня 1918 року карно-розшукові

відділи Державної варти залишались у підпорядкуванні МВС тимчасово до передачі цих відділів до відомства Міністерства юстиції [11].

Щодо компетенції структурних підрозділів Департаменту Державної варти, то загальний відділ відав справами з обліку особового складу, пенсій та грошової допомоги, нагородження особового складу, судовими справами департаменту і всіх установ варти, грошовими та матеріальними справами департаменту (за винятком грошової звітності освідомчих закладів). Також у його підпорядкуванні перебували архів і бібліотека. У свою чергу, інспекторський відділ забезпечував зброєю установи варти і здійснював технічне керівництво, займався обліком, призначенням, переміщенням та звільненням старших чинів Державної варти. Поряд з цим, вказаний відділ займався запобіганням загально-кримінальним злочинам та їх припиненням, інспектуванням та загальним керівництвом карно-розшуковою діяльністю, а також реєстрацією злочинних елементів, організацією антропологічних, фотографічних, дактилоскопічних кабінетів при департаменті та наглядом за такими на місцях. До його функцій також належали нагляд за шинками і трактирами, за виготовленням і таємним продажем спиртних напоїв, нагляд за злидарями, а також нагляд за виготовленням пороху та інших вибухових речовин приватним способом, їх збереженням і перевезенням.

Що ж стосується легітимаційного відділу, то у його віданні були: паспортні справи іноземців і висилання їх за межі країни; справи українських громадян, затриманих за кордоном; затримання дезертирів і злочинців за кордоном; облік іноземців; облік українських громадян за кордоном; прикордонне сполучення. До компетенції залізничного відділу входило: формування установ залізничної варти; озброєння, технічне оснащення і керівництво підрозділами залізничної варти; облік особового складу, призначення, переміщення і звільнення урядовців залізничної варти; інспектування установ залізничної варти. У контексті розгляду функцій відділів Департаменту Державної варти окремо варто зупинитися на освідомчому відділі. Цей відділ повинен був забезпечити: запобігання злочинам проти державного ладу і громадської безпеки та їх припинення; таємне листування у справах про злочини проти держави; інспектування місцевих особих освідомчих відділів Державної варти та контроль за їх фінансовою звітністю. Далі варто окреслити основні функції таємної частини. До предмета її відомства відносяться: отримання і розподілення пошти по відділам департаменту, загальне діловодство, особисте листування директора Департаменту Державної варти [12].

Паралельно зі створенням департаменту як центрального органу управління Державною вартою формувалися місцеві установи. Як зазначається в доповіді директора Департаменту Державної варти П.О. Аккермана про оперативну обстановку в Україні та завдання освідомчих відділів міністру внутрішніх справ від 11 липня 1918 року, “головним і основним завданням переживаючого моменту є необхідність, у можливо найкоротший термін, відновити адміністративні апарати на місцях і тим забезпечити на території Української Держави державний порядок і громадську безпеку” [2, с. 211]. Як зазначалось у “Положенні про організацію Української Державної варти” управління чинами і установами Державної Варти (загальної, кримінально-розшукової та освідомчої), а також спостереження за їх діяльністю в губерніях зосереджувалося у руках губернських старостів, у градоначальствах – у міських отаманів, а в повітах – у повітових старостів. На допомогу губернському старості та міському отаману призначався особливий помічник – інспектор. В повіті на чолі Державної варти стояв начальник повітової варти, який був безпосередньо підлеглим повітового старости. Сама варта, як зазначалось у § 7 вказаного положення поділялась на сільську (кінну), яка

обслуговувала волості, селища і села, та міську (пішу), що обслуговувала малі міста й міські поселення повіту. Відносно градоначальств потрібно сказати, що вони поділялися на розряди, зокрема градоначальства з населенням більше 300 тис. осіб – 1-й розряд, інші – 2-й розряд. Відділи Державної варти існували лише в градоначальствах 1-го розряду. Всі градоначальства розбивалися на райони з таким розрахунком, щоб число мешканців кожного району градоначальства 1-го розряду не перевищувало 50 тис. осіб, 2-го – 40 тис. осіб. Начальник варти району підпорядковувався начальникові варти відділу. Кожний начальник варти району мав управління та два-три помічники. Відповідно до § 42 зазначеного положення райони поділялися на частини з таким розрахунком, щоб на одну частину не припадало більше 5 тис. осіб. Кожну частину очолював наказний Державної варти.

Поряд з цим, як наголошувалось у § 50 “Положення про організацію Української Державної варти”, уся територія смуги відчуження залізничних доріг Української Держави ділилася на сім самостійних районів. Очолював район отаман Державної варти, якого призначав і звільняв з посади особисто міністр внутрішніх справ за поданням директора Департаменту Державної варти, у підпорядкуванні якого перебував залізничний отаман. Отаман мав у безпосередньому підпорядкуванні особливого помічника, який користувався правами начальника відділу, а також завідувача господарством, школою і резервом. У Київському, Одеському, Харківському та Катеринославському відділеннях залізничної варти при начальникові було по два помічники [13]. Зважаючи на аналіз статей вказаного положення, можна стверджувати, що в наведеному державному порядку гетьманська влада розраховувала на потужну місцеву адміністрацію, а система побудови Державної варти мала чітку організацію з центральним і місцевим підпорядкуванням, її підрозділи виконували всебічні функції із захисту державного ладу і громадської безпеки.

Як стверджує Т.О. Тимошук, опрацювання організаційно-штатного розкладу і комплектування центральних і місцевих установ Державної варти здійснювалися одночасно. В самому департаменті кадровими питаннями займався загальний відділ, на місцях – губернські і повітові старости. Інспекторський відділ Департаменту Державної варти координував всю кадрову роботу, направляючи у розпорядження старост осіб, які зверталися за питаннями працевлаштування у Києві. Здебільшого це були колишні працівники поліції та звільнені в запас офіцери й унтер-офіцери [9, с. 22].

Окремо хотілося б зазначити, що усі вартові та класні урядовці Державної варти під час призначення на посади повинні були скласти обітницю на вірність Українській Державі. Текст урочистої обітниці встановлено законом 30 травня 1918 року: “Урочисто обіцяв вірно служити Державі Українській, визнавати її державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти її інтереси і добробут” [2, с. 203]. 19 вересня текст обітниці був доповнений словами: “Я також обіцяю зберігати державні речі, обмундирування, амуніцію і зброю, за псування і пропажу яких відповідаю по всій суворості закону” [9, с. 23]. Підписаний власноручно текст обітниці зберігався в особових справах службовців Державної варти в управліннях і канцеляріях не нижче повітової. Слід зауважити, що приділення значної уваги прийняттю обітниці було не випадковим, адже охочих служити у Державній варті було багато, однак не всі визнавали українську державність, а деякі приходили заради матеріальної користі чи взагалі через злочинні наміри.

Необхідно також звернути увагу й на матеріальне забезпечення МВС Гетьманської Держави. Головною відмінністю від періоду Тимчасового уряду і Центральної Ради було те, що потреби МВС фінансувалися централізовано. Кошти

на утримання всіх структурних підрозділів та на їх діяльність надходили з державної скарбниці. Кошторис за поданням МВС схвалювався Радою Міністрів і затверджувався гетьманом. Такий порядок фінансування був встановлений з 1 липня 1918 року. Крім цього, кошторис видатків освідомчих органів Державної варти складався окремо і був таємним, з ним працювало обмежене коло осіб: міністр внутрішніх справ, директор Департаменту Державної варти, начальник освідомчого відділу, урядовець з особливих доручень, старший діловод, бухгалтер, рахівничий. Для посилення охорони громадського порядку в державі восени 1918 року розпочалося формування добровольчих дружин, на організацію яких за розпорядженням міністра внутрішніх справ постановою уряду від 17 жовтня 1918 року було асигновано 5 млн крб.

Отже, зважаючи на викладене вище, можна зробити висновок, що, на відміну від доби Центральної Ради, за часів гетьмана П. Скоропадського українській владі вдалося створити дієвий апарат керівництва органами внутрішніх справ [14, с. 281]. Структура МВС Української Держави була чіткою й цілком відповідала вимогам часу, а його компетенція уже не була такою надмірно широкою та часто змінюваною, як у МВС Центральної Ради. Загалом організаційно-правове забезпечення МВС Гетьманату було небезпідставно визнано значно кращим, ніж воно було за УНР доби Центральної Ради.

МВС Української Держави гетьмана Павла Скоропадського працювало до 15 грудня 1918 року, коли внаслідок повстання, яке розпочалося ще у листопаді у Білій Церкві з виступу Окремого загону Січових Стрільців та було підтримане широкими верствами населення, очолюваного Директорією, останній було передано державну владу в країні. Невдовзі новою владою було утворено МВС УНР [15, с. 26]. Загалом, незважаючи на складні умови, урядом Павла Скоропадського було чимало чого зроблено для розвитку української державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний Вістник. – 1918. – № 1. – 16 травня.
2. Міністерство внутрішніх справ України : події, керівники, документи та матеріал (1917–2017 рр.) : в 3-х т. : наук. вид. / авт. кол. : М.Г. Вербенський, Т.О. Проценко, О.Н. Ярмиш, В.М. Чисніков та ін. ; за заг. ред. В.Ю. Захарченка. – К. : НикаНова, 2012. – Т. 1. Міністерство внутрішніх справ за доби УНР та Української Держави (1917–1920 рр.). – 686 с.
3. Чисніков В.М. Славетний нащадок роду козацького (Ф.А. Лизогуб) / В.М. Чисніков // Іменем Закону. – 2012. – № 34. – 23 серпня.
4. Дорошенко Д.І. Історія України. 1917–1923 рр. : в 2-х т. / Д.І. Дорошенко. – К. : Темпора, 2002. – Т. 2 Українська Гетьманська Держава 1918 року. – 352 с.
5. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 1064. – Оп. 1. – Спр. 330. – Арк. 1 ; Ф. 1184. – Оп. 1. – Спр. 33. – Арк. 4–6 ; Ф. 3325. – Оп. 1. – Спр. 77. – Арк. 42–42 зв.
6. Коник С.М. Становлення вищих та центральних органів виконавчої влади Української Держави 1918 року : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.01 / С.М. Коник. – К., 2002. – 20 с.
7. Голос Кієва. – 1918. – № 24. – 15 травня.
8. Київські губерніяльні вісти. – 1918. – № 45. – 18 червня.
9. Тимощук О.В. Державна варта Української Держави (історико-юридичний аналіз) / О.В. Тимощук ; відп. ред. І. Б. Усенко. – К., 1998. – 72 с.
10. Тимощук О.В. Охоронний апарат Української Держави (квітень–грудень 1918 р.) / О.В. Тимощук. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 462 с.
11. Державний Вістник. – 1918. – № 38. – 22 серпня.
12. ЦДАВО України. – Ф. 1216. – Оп. 1. – Спр. 36 – Арк. 34–35.
13. ЦДАВО України. – Ф. 1216. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 54–62 зв.
14. Довбня В.А. Особливості підпорядкованості української міліції Міністерству внутрішніх справ Центральної Ради, Гетьманату та Директорії у період 1917–1920 рр. / В.А. Довбня // Науковий вісник НАВСУ. – К., 2005. – № 5. – С. 274–281.
15. Михайленко П.П. Українська народна міліція доби Директорії / П.П. Михайленко, В.А. Довбня // Міліція України. – 2003. – № 5.

Отримано 2.08.2013